

Література

1. Sowa B., Rola funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w wsparciu finansowym sektora MMSP [w:] Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej, Zarządzanie i Marketing Z. 14, Rzeszów, 2008.
2. Filip P., Sowa B., Konkurencja podatkowa jako efekt globalizacji gospodarki światowej [w:] Najnowsze zmiany polskiego prawa prywatnego i publicznego a funkcjonowanie rynków finansowych, TNOiK O/Rzeszów, Rzeszów 2008.
3. Gwizdała J., Rozwój bancassurance w Polsce w latach 2007 — 2009, Wiadomości ubezpieczeniowe, nr 4/2010.
4. Rejman K., Споживатство у постіндустріальному суспільстві. Соціальний та економічний вимір, [в:] Філософія фінансової цивілізації: людина у світі грошей, Львів 2009.
5. Gwizdała J., Kowalczyk D., Sadowski M., Holdingi finansowe banków i towarzystw ubezpieczeniowych podstawą nowego ładu finansowo-bankowego w Polsce [w:] Finanse i bankowość — dzwignie wzrostu gospodarczego, część I: Finanse publiczne. Bankowość i ubezpieczenia, Uniwersytet Szczeciński, 1998.
6. Kafkova E. a kolektiv, Zakłady poistovnictva, Vydavatel'stvo EKO-NOM, 2012.
7. Pukala R., Bancassurance, Матеріали III міжнародного Ялтинського форуму учасників страхового ринку 22-26 вересня 2003 ст. 66-68.
8. Pukala R., «Bancassurance — experiences of the Polish insurance market», Trends of development in insurance 2012, Reviewed book of proceedings from the international scientific conference, CD book, Bratislava, 2012.
9. Sliperski M., Związki banków komercyjnych z firmami ubezpieczeniowymi, Fundacja WARTA, Warszawa, 2002.
10. Zacharska A., Rynek bancassurance w Polsce, Fundacja WARTY i Kredyt Banku, Warsaw, 2008.
11. Zawisza P. Presentation «Quo Vadis Bancassurance» in VI Assistance Forum, 10 may 2012, Warsaw.

Статтю подано до редакції 10.10.2012 р.

УДК 631:368.914.2

Рудик В.К., канд. екон. наук, доцент,
директор навчально-наукового інституту бізнесу і фінансів,
Подільський державний аграрно-технічний університет

ВПЛИВ СИСТЕМИ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ НА РОЗВИТОК ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

АНОТАЦІЯ. Висвітлено питання визначення ролі і місця системи пенсійного страхування у формуванні фінансової системи України, її вплив на розвиток національної економіки. Особливу увагу

приділено вивченню фінансових взаємовідносин національної пенсійної системи з основними сферами фінансової системи держави в умовах проведення пенсійної реформи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: система пенсійного страхування, фінансова система України, державні фінанси, фінанси населення, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси, фінансовий ринок.

АННОТАЦИЯ. Освещаются вопросы определения роли и места системы пенсионного страхования при формировании финансовой системы Украины, ее влияние на развитие национальной экономики. Особое внимание уделяется изучению финансовых взаимоотношений национальной пенсионной системы с основными сферами финансовой системы государства в условиях проведения пенсионной реформы.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: система пенсионного страхования, финансовая система Украины, государственные финансы, финансы населения, финансы субъектов хозяйствования, международные финансы, финансовый рынок.

ANNOTATION. The questions of determination of role and place of the system of pension insurance are illuminated in forming of the financial system of Ukraine, her influence on development of national economy. The special attention is spared to the study of financial mutual relations of the national pension system with the basic spheres of the financial system of the state in the conditions of realization of pension reform.

KEYWORDS: system of pension insurance, financial system of Ukraine, public finances, finances of population, finances of subjects of manage, international finances, financial market.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день фінансова система країни продовжує розвиватися і вдосконалюватися, враховуючи і загальносвітові тенденції розвитку фінансових відносин. Значний вплив на неї здійснює система пенсійного страхування, яка є основою формування вітчизняної пенсійної моделі і має значний фінансовий потенціал. Пенсійна реформа повинна ще більше підвищити роль системи пенсійного страхування і сприяти розвитку національної фінансової системи. Тому завдання багатьох науковців полягає в тому, щоб дослідити вплив системи пенсійного страхування на її подальший розвиток, проаналізувати взаємозв'язок її з основними сферами фінансової системи.

Аналіз останніх джерел і публікацій. Необхідність проведення пенсійної реформи, реформування фінансової системи держави сприяє залученню провідних науковців, фінансистів до дослідження питань у даних сферах економіки. Вивченню теоретичних

аспектів формування, розвитку, структурної будови фінансової системи нашої країни присвятили свої наукові праці вчені О.Д. Василик, В. Федосов, В.М. Опарін, О.Р. Романенко, В.С. Загорський, С.І. Юрій, О.Д. Данілов, М.В. Грідчина, В.В. Захожай, Л.Л. Оспічук, В.І. Оспіщев, О.П. Близнюк, Л.І. Лачкова та ін.

Питанням реформування пенсійної системи на принципах пенсійного страхування, її впливу на розвиток фінансової системи України в сучасних умовах значну увагу у своїх наукових дослідженнях приділяли І. Надточій, В. Яценко, Е. Лібанова, Д. Положенко, Б. Зайчук, С. Мельник, О. Гаряча, Н. Ткаченко, М. Лазебна, Т. Кір'ян і багато інших вітчизняних учених.

Постановка завдання. Система пенсійного страхування в нашій країні з кожним роком займає усе вагомніше місце у загальній фінансовій системі держави. Акумуляуючи значні фінансові ресурси, які можна використовувати в національній економіці, її роль на макроекономічному рівні зростає. На нашу думку, корисним для всестороннього і комплексного вивчення пенсійного страхування є дослідження взаємовідносин його із основними сферами загальнодержавної фінансової системи, визначити його роль і вплив на її розвиток і удосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні реформування у пенсійній сфері відбувається паралельно із реформуванням фінансової системи. Варто зазначити, що ці два процеси є взаємозв'язаними і впливають один на одного. Нинішні тенденції розвитку фінансової системи показують зростання ролі в ній системи пенсійного страхування. Враховуючи, що пенсійне страхування відноситься до сфери страхування, можна стверджувати, що воно також є складовою фінансової системи держави.

На сьогоднішній день фінансові відносини системи пенсійного страхування із основними сферами фінансової системи держави стають усе тіснішими і мають тенденцію до подальшого розвитку.

Відносно структурної побудови національної фінансової системи, то у наукових колах є деякі розбіжності по цьому питанню. Одна група вчених зауважує, що до фінансової системи належать сфери державних фінансів, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств [1, с. 32—33; 2, с. 17]. Інші фінансисти вважають, що в дану структуру повинні бути включені міжнародні фінанси і фінансовий ринок, але не передбачається в ній така сфера, як фінанси домогосподарств [3, с. 39; 4, с. 22]. В.М. Опарін, виражаю-

чи думку переважної більшості вітчизняних фахівців у сфері фінансів, включає в структуру фінансової системи п'ять основних сфер: державні фінанси, страхування, фінанси підприємств, міжнародні фінанси і фінансовий ринок [5, с. 26—27].

Ці та інші фактори дають підставу вітчизняним вченим-фінансистам виділити фінанси страхування, як окрему сферу національної фінансової системи, поряд із державними фінансами, фінансами підприємств, установ і організацій, фінансами домогосподарств [2, с. 18—19].

Фінанси страхування, на їхню думку, включають такі ланки, як: фінанси цільових централізованих фондів загальнообов'язкового державного страхування, фінанси страхових компаній, фінанси товариств взаємного страхування. Серед виділених ланок фінансів страхування важливе місце займають фінанси централізованих фондів загальнообов'язкового державного страхування, які саме функціонують у сфері соціального страхування. Вони забезпечують виконання державою функції соціального захисту населення. В умовах зростання соціальних стандартів, збільшення частки громадян пенсійного віку роль даних фондів у фінансовій системі держави стає дедалі помітнішою і надзвичайно важливою.

Погоджуючись із зростаючою роллю страхування, на нашу думку, окремо у фінансовій системі країни доцільно виділити загальну систему пенсійного страхування, яка включає і обов'язкову і добровільну її складові. Розвиток вітчизняної пенсійної системи повністю базується на принципах пенсійного страхування. Дану стратегічну лінію держави повністю підтверджують нові законодавчі документи. Тому система пенсійного страхування обґрунтовано може бути виділена і відмічена у структурі фінансової системи держави. Її роль ще більше зросте із запровадженням другого рівня — обов'язкової накопичувальної пенсійної системи, що дасть змогу значно збільшити обсяги фінансових ресурсів і можливість їх використання фінансовою системою країни в цілому протягом тривалого періоду.

Варто зазначити, що тенденції, які проявляються у суспільному, економічному, фінансовому житті держави в сучасних умовах, показують зростання взаємозв'язку системи пенсійного страхування майже з усіма сферами сучасної фінансової системи України. Роль і місце в ній системи пенсійного страхування показано на рис. 1.

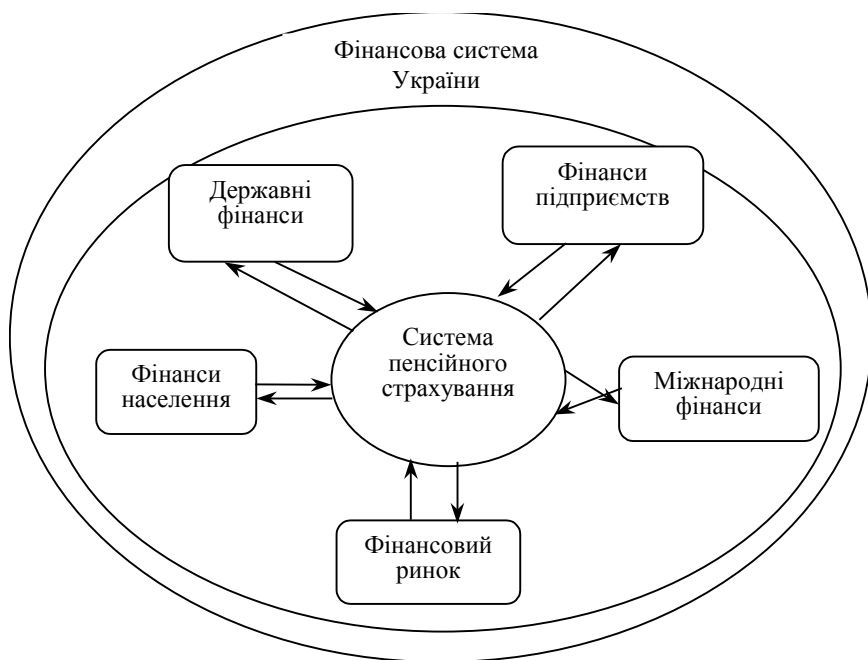

Рис. 1. Роль і місце системи пенсійного страхування у фінансовій системі держави (власні розробки автора)

Актуальність практичної реалізації пенсійної реформи, побудованої на страхових принципах, показує, що система пенсійного страхування розвиває фінансові відносини з основними складовими української фінансової системи. Майже кожна сфера її безпосередньо, або опосередковано, пов'язана з нею і приймає участь у її функціонуванні. Ці відносини мають прямий і зворотній зв'язок, тобто суб'єкти фінансової системи в більшій або меншій мірі залучаються до функціонування системи пенсійного страхування і впливають на ефективність її діяльності.

На рис. 2 зроблено спробу відобразити формування фінансових відносин між державними фінансами і системою пенсійного страхування.

Як бачимо, під час перехідного періоду до формування оптимальної вітчизняної пенсійної моделі, між цими двома складовими фінансової системи фінансові відносини розвиваються досить динамічно і конструктивно. Це пов'язано з тим, що держава приймає активну участь у розвитку загальнообов'язкового пенсійно-

го страхування. За допомогою своїх фінансових ресурсів вона покриває дефіцит бюджету Пенсійного фонду України, що мав місце протягом останніх років. Цим самим держава підкреслює, що вона за будь-яких економічних і фінансових умов, буде продовжувати здійснювати соціальний захист громадян пенсійного віку і сприяти тому, щоб по пенсійним виплатам затримки практично не було.

Обліковує і розподіляє єдиний соціальний внесок між фондами соціального страхування

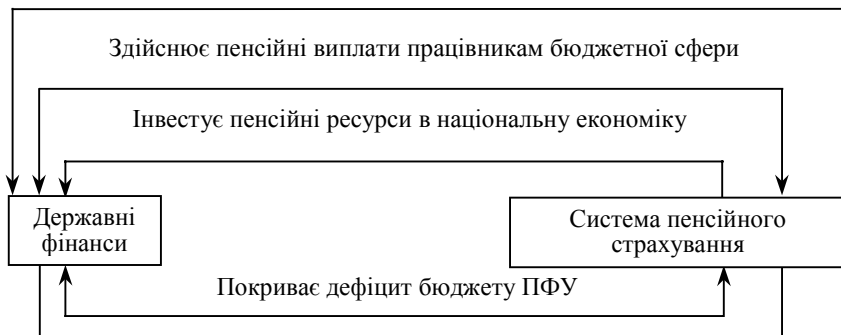

Рис. 2. Фінансові відносини між системою пенсійного страхування і сферою державних фінансів (власні розробки автора).

Другий важливий аспект фінансових відносин між даними сферами полягає в тому, що держава бере на себе зобов'язання здійснювати державний нагляд за діяльністю фінансових інститутів у системі пенсійного страхування з метою захистити пенсії громадян, їхні пенсійні активи від різноманітних фінансових ризиків. Для цього вона, відповідно до вітчизняного законодавства, формує спеціалізовані державні фінансові інститути, які контролюють рух і використання фінансових ресурсів у системі пенсійного страхування, видають і забирають ліцензії спеціалізованим фінансовим установам, що мають право вести свою діяльність у даній сфері.

Зі своєї сторони сфера пенсійного страхування забезпечує пенсійними виплатами працівників, які працювали і працюють у бюджетній сфері. Тенденції розвитку недержавного пенсійного забезпечення, а також запровадження обов'язкового накопичувального пенсійного страхування сприятимуть інвестуванню пенсійних активів їх учасників в національну економіку.

Нове пенсійне законодавство [6—8] зміцнює позиції Пенсійного фонду України в управлінні солідарною пенсійною систе-

мою, а також відводить йому головну роль у розподілі єдиного соціального внеску між державними фондами системи обов'язкового соціального страхування. Відповідно до діючого українського законодавства всі загальнообов'язкові фонди системи соціального страхування входять до складу державних фінансів, які і регламентують відносини між ними.

Не менш важливими є розвиток фінансових відносин системи пенсійного страхування із іншими сферами фінансової системи країни — фінансами суб'єктів господарювання, фінансами населення, міжнародними фінансами і фінансовим ринком. Вони також підтверджують зростаючу роль даної системи на макрорівні і зміцнення її позицій у національній фінансовій системі.

Висновки з проведеного дослідження. Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що з кожним роком система пенсійного страхування країни все більше посилює і зміцнює свої позиції у структурі фінансової системи держави. Зростаючий фінансовий потенціал даної сфери повинен сприяти розвитку національної економіки і поставити її в один ряд із іншими основними сферами української фінансової системи.

Оцінюючи роль і місце системи пенсійного страхування у загальнодержавній фінансовій системі, варто зазначити, що вона розвиває фінансові відносини фактично з усіма її сферами. Дані відносини, з проведенням пенсійної реформи, розширюються, набувають нового змісту і сприяють взаємному їх розвитку і удосконаленню фінансової системи в цілому.

Література

1. Фінанси: вишкіл студії. Навч. посібник / За ред. д.е.н., проф. Юрія С.І. — Тернопіль: Карт — бланш, 2002. — 357 с. — С. 32—33.
2. Фінанси (теоретичні основи): Підручник / М.В. Грідчіна, В.Б. Захожай, Л.Л. Осіпчук та ін.: Під кер. і за наук. ред. М.В. Грідчіної, В.Б. Захожя. — 2-ге вид., випр. і допов. — К.: МАУП, 2007. — 312 с. — С. 17.
3. Фінанси: Навч. посібник / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г. Гладун, І.Р. Чуй. — К.: Знання, 2006. — 241 с. — С. 39.
4. Романенко О.Р. Фінанси: Підручник. — К.: Центр навчальної літератури, 2006. — 312 с. — С. 22.
5. В.М. Опарін. Фінанси (Загальна теорія): Навч. посібник / Опарін В.М. — 2-ге вид. доп. і перероб. — К.: КНЕУ, 2005. — 240 с. — С. 26—27.
6. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8 липня 2010 р. № 2464-VI, 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua

7. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»(із змінами і доповненнями) від 9 липня 2003 р. № 1058-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua

8. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» № 3668-VI // від 8 липня 2011р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.rada.gov.ua

Статтю подано до редакції 03.10.2012 р.

УДК 368.86

Сліпко К.О., канд. екон. наук,
доцент кафедри страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

УКРАЇНЬСЬКА СИСТЕМА БОНУС-МАЛУС: ОЦІНКА ЖОРСТКОСТІ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ З СИСТЕМАМИ ІНШИХ КРАЇН

АНОТАЦІЯ. Розкрито сутність і призначення системи бонус-малус в автотранспортному страхуванні; охарактеризовано українську систему бонус-малус як систему з «відсутністю пам'яті»; проведено аналіз оцінки жорсткості системи за допомогою показника відносного стаціонарного середнього рівня страхової премії у порівнянні з іншими країнами.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: система бонус-малус, страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, відносний стаціонарний середній рівень страхової премії, жорсткість системи бонус-малус.

АННОТАЦИЯ. Раскрыто сущность и предназначение системы бонус-малус в автотранспортном страховании; охарактеризовано украинскую систему бонус-малус как систему с «отсутствием памяти»; проведен анализ оценки жесткости системы с помощью показателя относительного стационарного уровня страховой премии в сравнении с другими странами.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: система бонус-малус, страхование гражданской ответственности владельцев автотранспортных средств, относительный стационарный средний уровень страховой премии, жесткость системы бонус-малус.

ANNOTATION. The nature and purpose of the bonus-malus system in a sector of motor insurance are investigated, the Ukrainian bonus-malus system is characterized as the system «without memory», the severity rating of the system using relative stationary average level is analyzed in comparison with other countries.